UNIVERSITETET I BERGEN
Det juridiske fakultet

Styre: Fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet
Styresak: 66/16
Møtedato: 30.8.2016
Journalnummer: 2016/2876

STORTINGSMELDING OM KVALITET I HØYERE UTDANNING – UIBS HØRINGSSVAR

Viser til fakultetsstyresak 56/16 den 7. juni 2016. Fakultetsstyret fikk seg forelagt fakultetets innspill til UiBs høringssvar, og ba om å få UiBs høringssvar til orientering når det foreligger. UiB daterte sitt høringssvar den 1. juli, det vedlegges her til orientering.

Asbjørn Strandbakken
dekan

Øystein L. Iversen
fakultetsdirektør

09.08.2016
JOSP

UNIVERSITETET I BERGEN
Universitetsledelsen

Kunnskapsdepartementet
Att. Torbjørn Røe Isaksen
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref	Vår ref	Dato
	2016/2876-CHSO	01.07.2016

Innspill til stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning fra UiB

Vi takker for muligheten til å gi innspill til stortingsmeldingen om studiekvalitet. Universitetet i Bergen (UiB) har arbeidet systematisk med å utvikle kvaliteten i våre forskningsbaserte utdanninger gjennom mange år, og vår nylig vedtatte strategi, «Hav, Liv, Samfunn», som er gjeldende frem til 2022 setter høye mål for utdanningskvalitet gjennom styrket satsning på faglig- sosial integrering og oppfølging av studentene gjennom deltakelse i forskning og studentaktiv læring og mentorordninger for studentene, heving av de ansattes pedagogiske kompetanse, etablering av insentivtiltak for fremragende undervisning og utvikling av digital og fysisk infrastruktur som støtter læring.

UiBs innspill til Stortingsmeldingen har vært drøftet i universitetets utdanningsutvalg i møter 11. mars og 11. april. I tillegg var fakultetene med flere, invitert til diskusjonsmøte om temaet 17. mars. Stortingsmeldingen var også ett av temaene i møter som U5-universitetene hadde i Bergen 18. mars og på Gardermoen 26. mai. Fakultetene og Studentparlamentet var inviterte til å komme med skriftlige innspill innen 9. mai. Alle fakultetene samt Studentparlamentet har respondert. I etterkant av at saken var oppe i universitetsstyret 2. juni, har en arbeidsgruppe, oppnevnt av styret, arbeidet med å ferdigstille dokumentet. I denne perioden har dokumentet også vært innom Utdanningsutvalget for en ny diskusjonsrunde der arbeidsgruppen fikk innspill.

Hovedbudskap fra UiB:

- Utdanningskvalitet er nært forbundet med forskningskvalitet.
- Institusjonell og faglig autonomi er en forutsetning for solid forskningsbasert utdanning.
- Vi trenger økt forskning på hva som fremmer læring.
- Kompetanseheving og meritteringsordning for ansatte som underviser.
- Digitalisering gir viktige muligheter for studentaktiv læring og bør prioriteres.
- Internasjonalisering er et viktig bidrag til kvalitet i høyere utdanning.
- Et godt læringsmiljø er avgjørende for god utdanningskvalitet.

Telefon 55 58 00 00
postmottak@uib.no
Internett www.uib.no
Org no. 874 789 542

Universitetsledelsen
Telefon 55 58 20 01/02

Postadresse
Postboks 7800
5020 Bergen

Besøksadresse
Muséplass 1
Bergen

Saksbehandler
Christen Soleim
55589074

Vi mener at utdanningskvalitet er nært forbundet med forskningskvalitet. Dette er felles for de forskningsintensive universitetene med stor faglig bredde, der forskning og muligheten til å ta forskerutdanning danner fundamentet for alle studieprogram som tilbys. Forskning ligger til grunn for all utdanning på UiB, og satsning på undervisernes egen forskning er en forutsetning for å kunne opprettholde og videreutvikle kvaliteten i utdanningene. En forutsetning for solid forskningsbasert utdanning er blant annet institusjonell og faglig autonomi, og en bærekraftig økonomi som ivaretar både forskning og tett oppfølging av studentene.

Vi vurderer det som avgjørende å ha en bred og analytisk tilnærming til kvalitetsbegrepet og hvordan høy utdanningskvalitet skal sikres. En felles mal for alle fagmiljø og institusjoner er ikke hensiktsmessig i dette arbeidet. Kvalitet lar seg ikke regulere på én måte for alle. Det gir derfor lite mening å detaljregulere feltet, og det er ikke nødvendigvis et kvalitetstegn dersom studiene innen samme fagområde blir mer like på tvers av institusjonene. Eksempelvis har fagmiljøene ved de institusjonene som tilbyr integrerte masterprogram i rettsvitenskap, en målsetting om at studiene skal være ulike. På den måten kan ulike aspekter av den samlede juridiske kompetansen som trengs utdannet, ivaretas på landsbasis gjennom institusjonsspesifikke spesialiseringer. Her blir diversitet ut fra styrkene i de lokale forskningsmiljøene aktivt benyttet og ansett som et kvalitetstegn.

Vi ser det derfor som positivt at NIFU er engasjert til å skaffe et kunnskaps-/forskningsbasert grunnlag for å gi operasjonaliserbart innhold til studiekvalitetsbegrepet. NIFU presenterer også en kritisk tilnærming til de indikatorene som i dag brukes i sektoren. Det er en tendens til at de forholdene som er relativt enkle å måle blir målt, mens det i liten grad blir tatt stilling til aspekt ved utdanningene som det er vanskeligere å måle. Det siste gjelder i særdeleshet de prosessuelle aspektene av studentenes læring og undervisernes tilrettelegging for denne. Fagmiljøenes integrering av forskning i utdanning burde også tydeligere inngå i kvalitetssystemet, men på en kvalitativ heller enn kvantitativ måte. Kvalitetsutvikling er en måte å tenke og arbeide på som har mye til felles med forskning.

Det er behov for økt kunnskap om hva som fremmer læring i høyere utdanning. Satsning på læringsanalyse for høyere utdanning vil bidra til styrket læringskvalitet. Tilsvarende er det viktig å evaluere om tiltak som settes i verk lokalt for å bedre utdanningskvaliteten og studentenes læring, har den intenderte effekten.

UiBs strategi, «Hav, Liv, Samfunn», følges opp gjennom handlingsplaner, delstrategier og tiltaksplaner, som for eksempel handlingsplanene for læringsmiljø og internasjonalisering. I tillegg er arbeidet med de årlige meldingene for utdanning, forskerutdanning og forskning samt *Rapport og Planer,* viktig for å utvikle kvalitet og for å nå resultater.

Spørsmål 1:

Hva ser dere som de viktigste utfordringene i styrets arbeid for å fremme høyere kvalitet i utdanningen? I teksten over har jeg trukket frem fem faktorer jeg mener er avgjørende for god utdanningskvalitet. Er dere enige i at dette er sentrale faktorer, og hvorfor/hvorfor ikke? Er det noe vesentlig dere mener mangler i listen.

UiB slutter seg til at de fem nevnte faktorene er viktige i arbeidet med utdanningskvalitet og vil utdype disse nedenfor. I tillegg vil vi trekke fram:
vi) Økt forskning på hva som fremmer læring i høyere utdanning.
vii) Kompetanseheving og meritteringsordninger for ansatte som underviser.
viii) Digitalisering som fremmer læringskvalitet.
ix) Et godt læringsmiljø.
x) Organisatorisk struktur som sikrer god implementering av alle punktene.

i) Vi må ha høye ambisjoner på studentenes vegne
Vi er enige i at det er foruroligende at det finnes eksempler på «studier der studentene, målt gjennom karakterene som gis, tilsynelatende lykkes selv om de legger ned begrenset innsats». Det er ikke overraskende at studenter som bruker fire og fem år på et bachelorstudium arbeider mindre per tidsenhet enn studenter som gjennomfører på normert tid. Vi vil derfor peke på at det, i tillegg til tiltak for heving av studiekvaliteten og «læringspresset», bør tilrettelegges for at studentene kan være heltidsstudenter gjennom studiefinansieringen.

Ambisjonene bør ta høyde for diversiteten i studentmassen, slik at det legges opp til høyere ambisjoner *ut fra studentenes egne forutsetninger*. Dette punktet mener vi bør ses i sammenheng med SHOT-undersøkelsene som tyder på at studenter har betydelig dårligere psykisk helse enn snittet av denne aldersgruppen. Vi ser en ny type studenter som ønsker tettere oppfølging og tydelige rammer og som er svært fokuserte på resultater. Betydelig psykologisk forskning understreker at oppgavefokusering og motivasjon for egen læring også gir gode resultater, men at prestasjonsfokusering ikke gir samme læringseffekt (Linnenbrink-Garcia, Tyson & Patall, 2008; Ryan & Deci, 2000; Wang & Fredricks, 2014; Wolters, 2004). For å øke utdanningskvaliteten og kandidatenes kompetanse må derfor studentenes ambisjoner fokuseres mot læring og ikke prestasjoner.

Hvordan kan vi sikre at vi har høye ambisjoner på studentenes vegne?

- Studentene må lære strategier for å utvikle høye og realistiske faglige ambisjoner på egne vegne.
- Vi må i tiden som kommer utvikle tiltak som kan imøtekomme disse nye forventningene gjennom å dreie fokuset fra resultater (prestasjonsfokusering) til egen læring (oppgavefokusering).
- Det bør legges til rette for at studenter kan være heltidsstudenter gjennom studiefinansieringen. Vi støtter her Studentparlamentet ved UiBs innspill om at studiestøtten utvides til 1,5 G over 11 måneder

ii) Vi må tilby aktiviserende og varierte læringsformer
Arbeid med mer varierte og studentaktive undervisnings- og vurderingsformer har høy prioritet ved UiB. Det er viktig at vi hele tiden har et kritisk blikk på om vi bruker de undervisnings- og vurderingsformene som er best for læringsutbyttet. Varierte vurderingsformer kan både måle læringsutbytte bedre og bidra til å øke studentenes læringsutbytte (Raaheim, 2016).

Erfaringene med omlegging av studieordningen ved Det juridiske fakultet har vist betydelig positive effekter på fullføringsprosenten som det er rimelig å tilskrive tettere studentoppfølging og varierte læringsformer.

Ved flere av fakultetene er det utdanninger som bruker problem- eller teambasert læring, som vektlegger høy egenaktivitet i læringsprosessen under tett veiledning fra undervisere i grupper og forberedte plenumsdiskusjoner. Blant annet har den nye studieplanen for medisinstudiet integrert teambasert læring som det bærende prinsipp i kombinasjon med mer praksis og profesjonell utøvelse.

Vårt SFU-senter, bioCEED, har også arbeidet systematisk med innføring av studentaktive læringsformer der gruppeaktiviteter kombineres med tekstutvikling og tilbakemelding på tekst til medstudenter i vår nye læringsplattform MittUiB. Tilsvarende har de jobbet med varierte vurderingsformer og bruker blant annet blogginnlegg som oppsummerer læring gjennom praksiserfaringer i ett av sine emner.

Hvordan tilby aktiviserende og varierte læringsformer?

- Utnytte mulighetene som digitalisering gir
- Opprette arenaer for erfaringsutveksling
- Utvikle utdanninger som bruker problem- eller teambasert læring

iii) Vi må skape en kvalitetskultur og en tydelig utdanningsledelse

Det er avgjørende å ha en prosessorientert tilnærming til kvalitet og kvalitetsforbedring. Dette understrekes i forskningsoppsummeringen av NIFU og UiO *Quality in Norwegian Higher Education* (Damsa m.fl, 2015). Kvalitet i utdanning blir utviklet i en kontinuerlig prosess og som en integrert del av det daglige virket i universitetet, av ansatte og studenter i fellesskap. En god kollegial kvalitetskultur fremmer god undervisning og god læring gjennom arbeidsinnsats og egenutvikling hos både studenter og ansatte. Kvalitetskultur er både en arbeidskultur og en kontinuerlig evalueringskultur.

Forskning viser at tydelig utdanningsledelse i kombinasjon med motiverte undervisere som selv vektlegger utvikling av egen undervisning og vurderingsarbeid, er den beste måten å skape en god kvalitetskultur, dvs. en kombinasjon av ledelses- og grasrotinitierte utviklingsprosesser (Berings m.fl, 2010). Det er viktig å etablere felles fora og arenaer for å dele god praksis og diskutere felles satsninger for faglige og administrative ledere fra alle organisasjonsnivå, med vekt på å diskutere relevans for egen rolle. Satsing på utdanningsledelse må skje både på institusjonsnivå og på grunnivå. I bioCEED er en av arbeidspakkene nettopp utdanningsledelse med fokus på grunnivået, der det arbeides aktivt for at undervisernes skal ta med seg kollegabasert samarbeid i forskningen inn i undervisningen, som tradisjonelt har vært mindre preget av samarbeid mellom underviserne. En tydelig ansvarsdeling mellom utdanningsledere på alle nivå er avgjørende for å få til utviklings- og endringsprosesser.

I arbeidet med utvikling av kvalitetskulturer vil vi også understreke at arbeidet med SFU–søknader bidrar til viktig utviklingsarbeid, også for fagmiljø som ikke når opp i konkurransen i første runde. Vi erfarer at SFU-ordningen og utdanningskvalitets-prisene nasjonalt og lokalt, bidrar til innovasjon og til økt fokus på nye undervisnings-

og vurderingsformer og tettere kobling til praksis.

Hvordan kan vi skape en kvalitetskultur og en tydelig utdanningsledelse?

- Gjennom stimulering av de systemiske kvalitetssikringsprosessene på hver institusjon.
- Gjennom involvering av studentene i utviklingsarbeidet også når det gjelder tilbakemelding på hvordan studentevalueringer følges opp.
- Gjennom å utvikle flere insentivordninger innen utdanning, både lokale ordninger ved institusjonene, og ordninger i sentral regi.

iv) Vi må integrere studentene i det akademiske fellesskapet

God faglig- sosial integrering fra første dag er avgjørende for å redusere frafall og styrke gjennomstrømningen. Dette er godt dokumentert i forskningen, og bekreftes også av prosjekt og tiltak vi har gjennomført ved UiB. Ved UiB har vi derfor tatt initiativ til et nasjonalt samarbeid om en kompetanseenhet for studiegjennomføring, som bygger på internasjonal forskning og dokumenterte erfaringer fra studiekvalitetsarbeid ved Det matematisk- naturvitenskapelige fakultet. Enhetens tilbud skal være forskningsbasert, men skal i det daglige ha en praktisk tilnærming ved deling av arbeidsmåter, tiltak og relevant kunnskap.

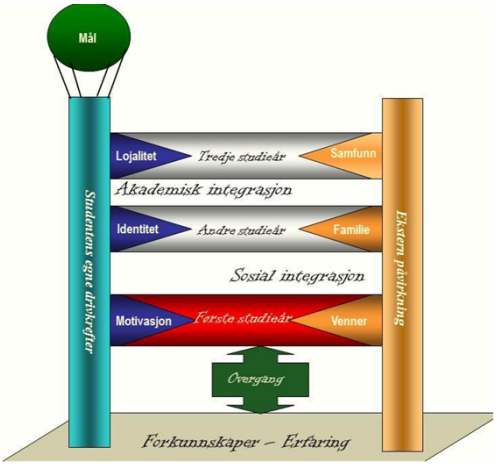

Tilnærmingen i senteret bygger på Harald Åge Sæthres bok «Å tilrettelegge for at studentene skal lykkes» (Sæthre, 2014). Figuren over er hentet fra boken som tar utgangspunkt i Vincent Tintos forskning på frafall i høyere utdanning. Modellen illustrerer behovet for ulik tilrettelegging på de forskjellige stadiene i studentenes utdanningsløp.

Ordningen med forskerlinjer på medisin har vært en suksess, med tidlig rekruttering av gode kandidater til forskning, samt god gjennomføring og tidligere ferdigstillelse av doktorgrad enn for andre stipendiater. UiB utvidet ordningen i 2010 til å inkludere odontologistudenter, mens våre fagmiljøer også har deltatt i nasjonal planlegging av forskerlinje innen psykologi. Med tanke på de gode erfaringene man har gjort seg innen medisin, bør ordningen med forskerlinje utvides til flere profesjonsstudier. UiB vil videre støtte det arbeidet som Forskningsrådet i år har satt i gang med tanke på å utvikle forskerlinjeordninger utenfor de klassiske profesjonsfagene, og UiB har i den forbindelse spilt inn at vi ønsker å iverksette et pilotprosjekt med forskerlinje for juss-studenter.

Hvordan integrere studenter i akademisk fellesskap?

- Tilbud om en faglig mentor.
- Tidlig faglig- sosial integrering.

- Faglig- sosiale møtesteder på campus.
- Ordningen med forskerlinjer må utvides til flere profesjonsstudier.
- Inkludere studenter i forskergrupper.

v) Vi må sikre samspill med arbeidslivet

NIFUs kandidatundersøkelse for 2015 viser en svak nedgang i samarbeidet mellom universiteter og høyskoler og arbeidslivet fra 2013 til 2015. En utdanning av høy kvalitet må ruste studentene med relevant kunnskap og solide ferdigheter til å takle stadige endringer og til å leve med usikkerhet. Vi mener det er viktig å ytterligere styrke den generelle kompetansen våre studenter får, både metodeferdigheter, analytiske egenskaper, selvstendighet og formidlingsevne. Dette vil også forberede studentene på et arbeidsliv i omstilling. Denne type kompetanse bygges gjennom at studentene erfarer en forskningsbasert utdanning der en viktig del handler om å lære å utvikle gode problemstillinger basert på egen kritisk tenkning og analyse. En undersøkelse foretatt blant over 600 arbeidsgivere som har tilsatt kandidater fra UiB (Kompetanse2020 fra 2011), viste at arbeidsgiverne vurderer at UiB-kandidatene er sterke på teoretisk kunnskap, evne til å tilegne seg ny kunnskap, evne til å tenke selvstendig og kritisk, analytiske ferdigheter, skriftlig og muntlig formidlingsevne og evne til å samarbeide. For oss har dette vært en viktig tilbakemelding for ytterligere å styrke denne delen av studentenes læringsutbytte.

Vi har som universitet et ansvar for å ha et bevisst forhold til samfunnets behov for kompetanse og for å bidra til å sikre arbeidslivet relevante kandidater. Samtidig har vi også ansvar for å trekke frem og belyse nye behov, samt kritisk å reflektere over hva som forstås som dagens behov. I dette ligger mer enn kun å tilfredsstille kortsiktige behov i arbeidsmarkedet.

Et viktig strategisk grep for å sikre god relevans er praksis i utdanningene, et kontinuerlig endringsfokus, og synliggjøring av yrkesveier. Vi er opptatt av at også undervisere er bevisste på at de utdanner majoriteten av studentene for arbeidslivet utenfor akademia og setter seg inn i mulige yrkesveier for studenter fra sine fagmiljø. En arbeidsgruppe ved UiB har nylig levert en rapport om status for praksis i utdanningene ved UiB og kommet med anbefalinger for veien videre. Gruppen anbefaler at praksis skal være en integrert del av alle UiBs studieprogrammer. Det er i tillegg viktig å ha samarbeid med arbeidslivsaktører, også i forbindelse med etablering eller revisjon av studieprogram. Vi har god erfaring med emner der praksis er en integrert del av det faglige innholdet. Dette gjelder både innen tradisjonelle akademiske fag, og i profesjonsfagene. Et eksempel på det første er emnet praktisk informasjonsarbeid ved Det humanistiske fakultet, hvor man har integrert praksis i disiplinfagene. Emnet er et praktisk supplement til et teoretisk bachelorstudium, med erfaringsbasert undervisning og praksisopphold i arbeidslivet, som også har fått UiBs utdanningskvalitetspris, Ugleprisen. Andre eksempler er emner både innen sammenliknende politikk, samfunnsøkonomi og biologi (bioCEED).

Hva bør man jobbe videre med?

- Universitetene bør tydeligere kommunisere kompetansen de uteksaminerte kandidatene har.
- Antall emner der praksiselementer inngår bør økes, og flere formelle kontaktpunkt med arbeidslivet bør etableres.
- Universitetene og arbeidslivet må samarbeide tettere, ikke bare på ledelsesnivå, men også om innholdet i studieprogrammene, blant annet ved at

det legges til rette for studiepoenggivende praksis i utdanningen innenfor faglig relevante arbeidsområder.

vi) Økt forskning på hva som fremmer læring i høyere utdanning
Det er behov for økt kunnskap om hva som fremmer læring i høyere utdanning. Læringsforskningen som finnes i Norge, er i stor grad basert på elever i grunnskole og videregående skole. Videre er den ofte basert på små utvalg som gjør det vanskelig å generalisere. Det trengs således nasjonale initiativ for å øke forskning i høyere utdanning. I tillegg er det er viktig at institusjonene stimulerer underviserne til å forske på og kritisk vurdere egen undervisning med tanke på hvilke undervisnings- og vurderingsformer som best bidrar til å fremme studentenes læring, og å dele resultatene av denne forskningen med fagfeller. Dette er den metoden som brukes i tilnærmingen «The Scholarship of Teaching and Learning (SoTL)» (McKinney 2006). Vi vil anbefale at en slik ordning tas i bruk i kombinasjon med innføring av meritteringsordninger, slik det er gjort ved Lund universitet (Olsson & Roxå 2013).

SLATE-senteret ved UiB vil generere empiriske data som kan endre pedagogisk praksis i skjæringspunktet mellom elever, teknologi og pedagogikk. Senteret vil analysere alle fasetter av læring; elever, lærere, institusjoner og samfunn. Gjennom forsking på hvordan ny teknologi påvirker læring er ambisjonen å forstå læring hos neste generasjons elever. Arbeidet har klar overføringsverdi for analyse av studenters læring både på bachelor- og masternivå, og studenter kan involveres i forskningen både som forskningsobjekter og som del av studiet. Satsning på læringsanalyse for høyere utdanning vil bidra til styrket læringskvalitet.

Hva kan bidra til økt forskning på hva som fremmer læring?

- Økte forskningsmidler til større nasjonale studier bør prioriteres i kombinasjon med midler til evaluering av institusjonsspesifikke tiltak. De siste bør institusjonene selv kunne finansiere.
- Satsing på læringsanalyse.
- En forskende tilnærming til egen undervisning bør være et kjennetegn ved sektorens utdanningsvirksomhet.

vii) Kompetanseheving og meritteringsordninger for ansatte som underviser
Vi ønsker å peke på behovet for å heve statusen for undervisning i UH-sektoren ved ytterligere å likestille forskning og utdanning. Faglig prestisje og de fleste insentivordningene i sektoren er bygget opp rundt forskning. Vi mener at heving av statusen til undervisning er viktig for å få til gode resultater på flere av de fem faktorene.

Hvordan kan dette gjøres?

- Gjennom utvikling av meritteringsordninger og uttelling for kompetansehevingstiltak knyttet til undervisningskompetanse.
- Gjennom at begrepet ”undervisningskompetanse” brukes som alternativ til ”kompetanse i universitetspedagogikk”, da det førstnevnte er mer tydelig på innholdet og målet med kompetansehevingen.

viii) Digitalisering som fremmer læringskvalitet
Digitale verktøy blir stadig mer fremtredende i utdanning, men det er viktig at disse blir brukt på en slik måte at de understøtter læring (Skodvin, 2013). Digitale løsninger og opplegg gir unike muligheter for studentaktive og universelle

undervisningopplegg, der det også er mulig å tilpasse vanskelighetsgrad til den enkeltes utvikling. Ulike underveistester kan også gi studentene indikasjoner på områder de bør jobbe mer med for å nå læringsutbyttet for emnet.

UiB har etablert «DigUiB» som en endringsagent i arbeidet med digitalisering av læring og formidling ved UiB. Vår erfaring er at denne type utvikling og støtte må være fagnær og dermed på institusjonsnivå for å sikre forventinger om rask og brukernær utvikling. Programmet har ansvaret for å implementere ny læringsplattform ved UiB (MittUiB), og støtteapparat rundt dette. Den nye læringsplattformen er valgt med spesielt fokus på de interaktive læringsmulighetene plattformen legger til rette for. Programmet arbeider også med digitalisering av vurdering og prosessene rundt dette. Siden høsten 2014 har UiB digitalisert sine skoleeksamener, og våren 2016 er 55 % av alle skoleeksamenene ved UiB gjennomført digitalt. Målsettingen er at samtlige skoleeksamener skal være digitale i 2017. Neste steg blir å ta i bruk alle interaktive muligheter som den digitale løsningen gir, f.eks ved å inkludere videoer i oppgavene og åpne opp for bruk av internett under selve eksamensavviklingen der dette lar seg gjøre. DigUiB arbeider i tillegg med å etablere en lærings- og formidlingslab som skal støtte UiBs fagmiljøer i utviklingen av digital undervisning og formidling. Som både NIFUs rapport om IKT og læring i høyere utdanning (NIFU2013) og *Digital tilstand 2014* viser, er det viktig at underviserne har grunnleggende teknologiske ferdigheter og at de er trygge brukere av teknologi. Laben vil forvalte en tverrfaglig kompetanse i pedagogikk og teknologiutvikling og skal støtte UiBs fagmiljøer med opplæring og bistå i utvikling av gode undervisningsopplegg, samt produksjon av digitale lærings- og formidlingsressurser.

Hvordan kan digitalisering fremme læringskvalitet?

- Gjennom digitale løsninger og opplegg som aktiviserer studentene.
- Ved å tilrettelegge for nye undervisnings- og vurderingsformer som for eksempel omvendt undervisning, der studentene møter forberedt til diskusjoner med medstudenter og underviser og der studentene kan få tilbakemelding på tekster fra medstudenter og underviser.
- Ved å få til samhandling mellom sentrale/nasjonale satsninger på infrastruktur, faglige initiativ og satsninger og samarbeid med eksterne aktører.

ix) Et godt læringsmiljø

Vi mener at et godt læringsmiljø er nødvendig for å sikre kvalitet i utdanningen. Studenter bør gis vern og rettigheter som sikrer dem. Det er viktig at både de fysiske, psykososiale og organisatoriske forholdene vektlegges som en del av dette arbeidet. Alle institusjoner skal ha et avvikssystem for trakassering, diskriminering, mobbing og uønsket seksuell oppmerksomhet, som alle studenter og ansatte kan benytte seg av for å varsle om kritikkverdige forhold. Det er ledelsen ved institusjonene som har det overordnede ansvaret for å sikre et godt læringsmiljø.

Hvordan kan vi sikre et godt læringsmiljø?

- Gjennom å utarbeide en nasjonal lovgivning rundt studenters læringsmiljø.
- Gjennom å sikre at Læringsmiljøutvalgene driver et aktivt og strategisk arbeid for å sikre et godt læringsmiljø ved institusjonene.
- Gjennom å sikre studenter vern mot gjengjeldelse ved varsling gjennom universitetets- og høgskoleloven.
- Gjennom at studentene gis forsikringsordninger på linje med ansatte.
- Ved å investere i bygg og infrastruktur for interaktiv undervisning.

x) Organisatorisk struktur som sikrer god implementering av alle punktene
For å implementere punktene over, er det viktig med gode organisatoriske strukturer som sikrer og kombinerer tydelig utdanningsledelse og faglig autonomi. Dette henger særlig sammen med punkt 3 om kvalitetskultur og utdanningsledelse. Det vesentlige er likefullt å tenke gjennom organisatoriske og strukturelle faktorer som kan støtte opp om implementering av kvalitetsarbeid med vekt på studentaktiv læring.

Hva må til for å lykkes i kvalitetsarbeidet?

- Et velfungerende kvalitetssikringssystem som etterspør de viktige parameterne og som kombinerer institusjons- og fagmiljøinitierte tiltak.
- Aktiv utdanningsledelse med vekt på god planlegging og støtte av endringsprosesser som skal gjennomføres.

Spørsmål 2:
Hvordan følger styret opp at fagmiljøene har høye ambisjoner på studentenes vegne, jf. også mangfoldet i studentpopulasjonen? Hvordan følges studieprogrammer og fagområder med dårlige resultater opp fra styrets og ledelsens side?

Vi er opptatt av at alle våre studenter skal oppnå de læringsutbyttene som vi mener en universitetsutdannelse skal gi, og at det er god sammenheng innad i de programmene vi tilbyr. Dette sikrer vi blant annet gjennom et kvalitetssikret studieplanarbeid med klare rammer og retningslinjer.

Kvalitetssikringssystemet for utdanning legger opp til at emne- og programevalueringer skal behandles både på program-, institutt- og fakultetsnivå og bekymringer og større endringer skal rapporteres i utdanningsmeldingen som behandles i Utdanningsutvalget og godkjennes av styret. Disse prosessene gir godt grunnlag for oppfølging på de områdene det er behov for det. Videre gir de eksterne programsensorrapportene gode muligheter for ekstern kvalitetssikring av programmene. Disse følges opp i fakultetenes styringsdialoger med fagmiljøene.

Emneevalueringene fra emneansvarlige og studenter er som nevnt grunnlagsmateriale for utdanningsmeldingene og programevalueringene. Vi ser at det i enkelte tilfeller er rom for forbedringer i form av å synliggjøre for studentene hvordan deres evalueringer følges opp. Slik synliggjøring kan bidra til større oppslutning om evalueringene og gir studentene en sterkere opplevelse av å kunne påvirke og forme utdanningstilbudet, noe vi tenker også er motivasjons- og innsatsfremmende. UiB arbeider med en ny digital løsning for å synliggjøre oppfølging av evalueringsresultater for studentene og mener det bør være et krav til alle institusjoner.

Mangfold i studentpopulasjonen, og tilpassing for en mangfoldig studentpopulasjon, har vært et lite debattert tema innen akademia i Norge. Dette gjelder alt fra studenter som trenger særskilte tiltak, studenter med minoritetsbakgrunn, studenter med funksjonshemming av ulik grad, til studenter som er spesielt flinke. Det bør inn som en del av planleggingen av programmene å sørge for at undervisning og veiledning tar høyde for diversiteten i studentpopulasjonen. Et viktig moment som i større grad bør vektlegges ved institusjonene og nasjonalt er at universell utforming kommer alle til gode, og ikke bare har som mål å tilrettelegge for enkeltpersoner med spesielle behov. Variasjon i undervisnings- og vurderingsformer er også eksempel på universell utforming, ved for eksempel at muntlige diskusjoner i mindre grupper gir

bedre læring for studenter som strever med konsentrasjon i forelesning for store grupper.

Vi har kontinuerlig fokus på å følge opp resultatene fra undersøkelser som Studiebarometeret, SHoT og andre relevante nøkkeltall som brukes i sektoren (f.eks opptakstall). Vi bryter alle slike resultater ned på fakultets- og programnivå, og har dialog mellom utdanningsledelsen sentralt, på fakultets- og instituttnivå om oppfølging av resultatene fra undersøkelsen. Tilsvarende samles fakultetsvise tall og praksiser inn for å belyse tema som skal diskuteres i utdanningsutvalget for erfaringsutveksling og tydeliggjøring av situasjonsbildet ved UiB og prioritering av tiltak.

Det er viktig å understreke at eksisterende nøkkeltall, som f.eks, Studiebarometeret, må suppleres med andre undersøkelser, analyser og data for å gi et godt bilde av kvalitetsutfordringer. Det viktigste for å få til prosesser som styrker kvalitet, er dialog. Når et program gjør det svakt, følger både institutt, fakultet og universitetsledelsen opp gjennom møter med ledelse/program/emneansvarlige – og studenter, og senere gjennom tett oppfølging av de tiltak som faktisk initieres. Styret får del i alle nøkkeltallrapporter og skisserte tiltak for oppfølging og gir sine prioriteringer for videre oppfølging.

Tett dialog med og involvering av studenttillitsvalgte i alle prosesser er også en forutsetning for kvalitet og ambisjoner for utdanningene. Ved UiB har vi tett dialog og kontakt med studentdemokratiet både i oppfølging av resultater fra undersøkelser og analyser, og i det løpende arbeidet for å bedre kvaliteten i utdanningene. Både på institutt, fakultet og institusjonsnivå er det løpende kontakt mellom ledelsen og de studenttillitsvalgte. På institusjonsnivå møter de studenttillitsvalgte rektoratet, universitetsdirektøren og studiedirektøren på studentlunsjer en gang i måneden.

Spørsmål 3:
Hva er det viktigste deres institusjon kan gjøre på egenhånd og i samarbeid med andre, for å styrke utdanningen? Hvordan kan dere fremme kvalitet gjennom tettere allianser med utenlandske miljøer og integrere utdanning bedre i det internasjonale samarbeidet?

Tiltak for å styrke utdanningen
Vår erfaring er at det viktigste vi som institusjon kan gjøre for å styrke utdanningskvaliteten, er å legge til rette for kompetanseheving internt, gode teknologiske løsninger og en infrastruktur som er tilpasset studentaktive læringsformer. Erfaringsutveksling skjer, men ofte på ledelsesnivå. En bredere arena for erfaringsutveksling og presentasjoner av gode eksempler i fagmiljøene styrker utdanningene, og det jobbes for å styrke erfaringsutveksling på lavest mulig nivå i organisasjonen. I den seinere tid har vi mer systematisk brukt presentasjon av gode eksempler på studentaktiviserende undervisningsformer på universitetets nettside. Tilsvarende arbeides det med utvikling av videosnutter for å dele god praksis når det gjelder bruk av den nye læringsplattformen MittUiB.

Vi har satt i gang flere tiltak og prosesser som samlet har som mål å styrke utdanningene. Tiltakene er på ulike nivå og har ulikt omfang. Blant annet gjelder dette:

- Satsningen på utdanningsledelse.

- DigUiB-programmet.
- Systematisk arbeid for å heve kvaliteten på alle studieplaner og sikre sammenheng mellom læringsutbytte og undervisnings- og vurderingsformer.
- Utredning av praksis i utdanningene.

Vi kan vise til en rekke pågående tiltak for å styrke kompetanse og rolleforståelse hos programstyreledere, undervisningsledere og instituttledere. Det har blitt arrangert seminarer for alle programledere ved UiB med fokus på utvikling av helhetlige studieprogram og emner som har gode læringsutbyttebeskrivelser og velbegrunnede undervisnings-, arbeids- og vurderingsformer som samsvarer med beskrivelsene og er egnet til å fremme oppnåelsen av det foreskrevne læringsutbyttet.

I forlengelsen av disse kompetansehevingstiltakene er det omtalte arbeidet med gjennomgang av alle våre studieprogram igangsatt. Samsvaret mellom undervisnings- og vurderingsformer, og læringsutbyttebeskrivelser er ett av temaene i denne gjennomgangen. Et annet er inkludering av praksis i alle studieprogram. Status i arbeidet rapporteres i fakultetenes utdanningsmeldinger. Ved etablering av nye studieprogram er det satt ned en sentral ressursgruppe bestående av studieadministrativ avdeling, universitetspedagoger og representanter fra fakultetene for å bistå fakultet i utvikling av nye studieplaner.

Kvalitet gjennom internasjonalisering
Kunnskap som former samfunnet er en sentral del av UiBs verdigrunnlag. Våre strategiske mål forutsetter at studenter og forskere, aktivt deltar i den globale kunnskapsutviklingen. Internasjonalisering har en sentral plass i UiBs nye strategi og forstås som utveksling av ideer og kunnskap gjennom gjensidig forpliktende samarbeid på tvers av landegrenser, mobilitet av forskere og studenter og integrering av en internasjonal, interkulturell og global dimensjon i studieprogrammene og i forskningen.

Forstått slik, betrakter vi internasjonalisering både ute og hjemme som et avgjørende moment for å heve kvaliteten i utdanningene, noe som gjenspeiles i handlingsplanen for internasjonalisering som er under utarbeiding. Vi har lang erfaring med internasjonale satsninger innen utdanning, og over 30% av de som tar en grad ved UiB har vært på utveksling. Målet for inneværende strategiperiode er 40%. En viktig del av internasjonaliseringen er også å ha et mangfoldig og internasjonalt miljø på campus. Ca. 1800 av studentene ved UiB er internasjonale, og vi skal øke antall internasjonale studenter med 20% i løpet av inneværende strategiperiode. Som ledd i arbeidet med å øke antall innreisende studenter, vil vi også arbeide for tydeligere integrasjon av dem i den daglige campusundervisningen. Som et foregangsfakultet vil vi her nevne at Det juridiske fakultet har gjort det obligatorisk for studenter som ikke reiser ut å ta et engelskspråklig emne på campus, der de naturlig vil møte innreisende studenter.

Skal vi få til økt mobilitet og god faglig integrering, er det behov for mange ulike tiltak og virkemidler. Relevante insentiv- og stipendordninger nasjonalt og lokalt, arbeid i faglige og institusjonelle nettverk, satsning på fellesgrader og gjennomgang og kvalitetssikring av avtaler og støttesystemer må prioriteres. Våren 2017 vil vi etablere et internasjonalt senter for tjenester til ansatte, Phd-kandidater og studenter. Senteret skal være en pådriver for internasjonalt samarbeid ved UiB. Det skal være et kompetansesenter som gir støtte til brukerne og legger til rette for økt internasjonal mobilitet av studenter og ansatte.

Når det gjelder å fremme kvalitet gjennom alliansedanning og integrering av utdanning i det internasjonale samarbeidet, er det viktig å få med seg de faglig ansatte både for å anbefale gode, faglig tilrettelagte utvekslingsløp, og motivere studentene til å reise ut. Studentene må møtes med en forventing fra underviserne om at de skal reise ut. Faglige ansatte må snakke opp utveksling og vise verdien av den. Slikt engasjement kan for eksempel knyttes til insentivordninger ved at internasjonalt samarbeid gis uttelling i undervisningsregnskapet og/eller at internasjonalisering knyttes til de ansattes funksjonsbeskrivelser. Videre vil flere ressurser til å støtte utvekslingsprogrammer og søknadsskriving kunne bidra til bedre og flere allianser med utenlandske miljøer.

Vi mener at ordningene med Students- og Scholars at Risk og Kvoteprogrammet har vært viktige for å styrke utdanningskvaliteten gjennom at det kobler forskning, utdanning og internasjonalisering. Selv om Kvoteprogrammet har vært nyttig er det viktig at vi nå ser fremover og utnytter de mulighetene som ligger i det nye Norpart-programmet og i PANORAMA-strategien.

Spørsmål 4:

Hva er deres viktigste strategiske grep for å sikre god relevans og en fremtidsrettet høyere utdanning som forbereder studentene på et arbeidsliv i kontinuerlig omstilling?

Viktige strategiske grep for å sikre god relevans og fremtidsrettede utdanninger, er praksis i utdanningene, et kontinuerlig endringsfokus, og forskningsbaserte utdanninger som fremmer utvikling av generell kompetanse hos våre studenter, nemlig metode, analytiske egenskaper, selvstendighet og formidlingsevne.

Ved UiB etablerer vi kunnskapsklynger basert på tverrfaglig samarbeid. Klyngene skal etableres på områder der UiB alt har høy internasjonal kvalitet, og er et viktig virkemiddel for å utvikle flere fremragende forskings- og utdanningsmiljø i tett samarbeid med arbeidslivsaktører. Flere av klyngene er under utvikling. Eksempler er Media City Bergen, Helse Campus Årstadvollen, Marin forskingsklynge og en klimaforskingsklynge. Slik vi ser det, vil samarbeidet i klyngene føre til tettere koblinger mellom arbeids- og næringsliv, forskning og utdanning. Eksempelvis vil BT, BA, NRK, TV2, Vizrt og deler av Institutt for informasjons- og medievitenskap være samlet i Media City Bergen i 2017. Den overordnede ambisjonen for Media City Bergen er: ”å skape et internasjonalt ledende miljø for innovasjon og kunnskapsutvikling innenfor mediefeltet.” Instituttet vil tilby tre bachelorprogram og tre tilhørende masterstudium tilknyttet medieklyngen. Alle programmene vil være praksisorienterte universitetsutdanninger med innslag av utplassering hos klyngebedriftene i løpet av studiet. Denne klyngen skal også brukes til opplæring for våre undervisere når det gjelder bruk av digitale og interaktive verktøy i undervisningen for å fremme studentaktiv læring.

Spørsmål 5:

Hva er deres viktigste tiltak for å øke gjennomføring og redusere frafallet i høyere utdanning, tatt i betraktning en stadig mer sammensatt studentgruppe?

De viktigste tiltakene for å hindre frafall er god faglig- sosial integrering. Ved UiB jobber vi med flere tiltak for å sikre dette. God rekruttering av studenter som har rette

forventninger til det studiet de skal starte på er viktig, og vi arbeider derfor tett med både ungdomsskoler og videregående skoler for at elevene skal være best mulig beredt til å gjøre gode utdanningsvalg.

Et godt mottak av studentene som gir god oppfølging gjennom det første studiesemesteret er også prioritert. Her ligger mye kompetanse Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet, der mottaket blir gjort i regi av fakultetet i trygge rammer og med et gruppetilbud til alle nye studenter gjennom de to første semestrene. Gruppene består av 20-25 nye studenter i en klassesituasjon. Hver slik klasse er satt sammen ut fra studentenes faglige interesser og blir ledet av undervisere/videregående studenter fra det aktuelle faget. Tiltaket fikk i 2002 Kunnskapsdepartementets utdanningskvalitetspris, og har siden den gang videreutviklet seg til en veletablert ordning som gjør at frafallet i første semester på fakultetet er på nivå med profesjonsutdanningene. Flere fakultet har nå innført tilsvarende ordninger. I forbindelse med studiestarten arbeider vi også sammen med Studentsamskipnaden i Bergen (SiB), der de tilbyr kurs for studenter, karriereveiledning og rask psykisk helsehjelp for dem som trenger det.

Ved UiB skal i tillegg alle studenter ha tilbud om en faglig mentor innen 2019, og flere fakultet har iverksatt utprøving av mentorordninger. Vi tenker at tett individuell faglig og sosial oppfølging av studentene vil være et viktig tiltak for å sikre deres fortsatte studiemotivasjon og dermed bidra til å fremme fullføring.

For å kunne sette i verk mest mulig målrettede tiltak for å redusere frafall, har vi gjort flere undersøkelser for å kartlegge omfanget av, former for og årsaker til frafall.
En del av frafall skyldes endring av utdanningsinstitusjon. Fra et samfunns- og studentperspektiv er dette formålstjenlig så lenge studenten fullfører en grad. Frafall grunnet feilvalg/ønske om overgang til andre studieprogram, vil forekomme og er ofte til det beste for de det gjelder. Motivasjon for studiet er viktig. Det er den delen av frafallet som ikke er planlagt det er viktig å arbeide for å forebygge.

Med basis i den store nasjonale mobiliteten av laveregradsstudenter har UiB initiert et nasjonalt forskningsprosjekt om mobiliteten av studenter på lavere grad mellom flere universitet i sektoren. Når deler av institusjonenes finansieringssystem blir knyttet opp mot kandidatproduksjon, vil institusjonsfrafall i større grad gi tap, mens institusjonene vil vinne på å få tilførsel av studenter som har startet studieløpet ved en annen institusjon. Formålet med prosjektet er på denne bakgrunn å kartlegge studentflyten mellom institusjonene. Kartleggingen vil gi oversikt over den samlete studentflyten, noe som vil øke forståelsen av sektorfrafallet og gi grunnlag for utvikling av tiltak for å stimulere studentenes fullføring av sin grad. Vi mener det i denne sammenheng bør tilrettelegges for nasjonal utveksling av studenter mellom institusjonene i sektoren.

Forebygging av frafall og tiltak for å øke gjennomføring er en gjennomgående prosess som tar opp i seg elementer fra de fleste av spørsmålene som stilles i ministerens brev. Eksempler kan være dialog med studenter og representanter i fagutvalg og god informasjon om programmet og om karriereveier. Likeså løpende evaluering og tilbakemelding/dialog med studentene. I tillegg har UiB etablert et faglig-sosialt møterom på alle fakultet der studentene kan gjennomføre faglige og sosiale arrangement. Dette har lenge vært en suksess ved Det humanistiske fakultet

(Ad Fontes) og to andre fakultet har nå åpnet tilsvarende møteplasser for faglige diskusjoner mellom studenter og ansatte.

Spørsmål 6:
Hvilke tiltak bruker institusjonen for å styrke undervisningskompetansen til deres ansatte? Hvordan kan utdanning vektlegges tydeligere ved rekruttering og i meritteringen av fagpersonalet?

Ved UiB utreder vi en meritteringsordning for undervisere som har en forskningsbasert tilnærming til utvikling av egen undervisning. Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet er pilot for ordningen som premierer undervisere som systematisk og over tid videreutvikler sin undervisningskompetanse til et nivå som er vesentlig høyere enn den forventede basiskompetansen. Vi vil i tillegg i større grad la undervisningserfaring telle ved ansettelser og i lønnsforhandlinger. Vi har styrket det universitetspedagogiske miljøet betydelig også for å sikre kompetanse på bruk av digitale læringsressurser. Målgruppen for kursvirksomheten er etter dette også utvidet til å omfatte blant annet ph.d. kandidater, og vi har som mål at 50% av de vitenskapelig ansatte skal ha gjennomført universitetspedagogisk utdanning i strategiperioden.

Ved rekruttering av fagpersonale blir det satt fokus på undervisningskompetanse gjennom en prøveforelesning og i jobbintervjuet. Ved ansettelser i fagstillinger ved UiB stilles det krav om universitetspedagogisk kompetanse, eller krav om å ta kurs i universitetspedagogikk innen en fastsatt tid dersom de ikke har dette fra før. Vi har som målsetting at kravet om undervisningskompetanse skal være tydeligere i utlysingene og i søknadsprosessen.

Det universitetspedagogiske fagmiljøet vårt driver utstrakt kursing for å kvalifisere tilsatte. I 2015 ble miljøet styrket med to stillinger. Styrkingen kom som en følge av behov for å kunne tilby våre ansatte oppdateringskurs, blant annet innenfor digitale læringsressurser. Fra 2015 inngår en representant fra det universitetspedagogiske fagmiljøet som fast observatør med talerett i Utdanningsutvalget. Denne ordningen bidrar til tydeligere integrering av det universitetspedagogiske arbeidet i vårt samlede arbeid med utdanningskvalitet. De inngår også i støttegrupper for revisjon av studieplaner og for utvikling av SFU-søknader.

I det universitetspedagogiske tilbudet inngår ulike tilnærminger, fra fysisk kursopplæring, til nettbasert opplæring gjennom instruksjons- og inspirasjonsvideoer. Som nevnt legger vi også stor vekt på erfaringsutveksling på årlige studiekvalitetsseminar for alle programansvarlige. I tillegg er der en rekke fakultetsvise initiativ for å bidra til erfaringsutveksling. Vi arrangerer også et årlig to-dagersseminar og flere halvdagsseminar for utdanningsdekaner og studiesjefer ved fakultetene for å styrke deres kompetanse og motivasjon for utdanningsledelse.

Spørsmål 7:
Jeg ber om eksempler på utdanningstilbud eller utdanningsopplegg med særlig god kvalitet eller gode resultater (faglig innhold, organisering, tverrfaglighet, innovasjon evaluering/vurdering etc.), med en kort begrunnelse for hvorfor nettopp dette er et godt eksempel. Jeg setter også pris på eksempler på studietilbud hvor det ble avdekket sviktende kvalitet, men hvor man har lyktes med å løfte kvaliteten.

bioCEED
Som senter for fremragende utdanning (SFU) innen fagområdet biologi er bioCEED et samarbeid mellom Institutt for biologi ved UiB, Avdeling for arktisk biologi ved UNIS, Seksjon for Universitetspedagogikk ved UiB og Havforskningsinsituttet.

Vi vil her særlig trekke frem fire element som er sentralt i bioCEED.
(i) systematisk arbeid med kollektiv kvalitetskultur rundt undervisning
(ii) integrering av praksis i disiplinorienterte utdanninger.
(iii) forskning på undervisning og læring.
(iv) studentaktiv læring

bioCEED sender studenter ut i praksis i forvaltning, næringsliv, forskning og frivillige organisasjoner. Dette gjøres fordi det bidrar til refleksjon, motivasjon, læring og faglig integrasjon.

TVEPS
Senter for tverrprofesjonell samarbeidslæring i primærhelsetjenesten (TVEPS) er ett av våre tilbud vi vil nevne med særlig god kvalitet. I likhet med emnet *praktisk informasjonsarbeid,* som er nevnt tidligere i dokumentet, har også TVEPS tett kontakt med samarbeidspartnere utenfor UiB, noe som er avgjørende for kvaliteten på tilbudet.

TVEPS er et senter som trener helse- og sosialfagstudenter i Bergen i tverrprofesjonelt samarbeid. I dag er senteret et samarbeid mellom Det medisinsk-odontologiske fakultet, Det psykologiske fakultet, Griegakademiet og Det juridiske fakultet ved Universitet i Bergen, Avdeling for helse- og sosialfag ved Høgskolen i Bergen, Helsetjenestene i Fjell kommune og Byrådsavdeling for helse og omsorg i Bergen kommune. Målsettingen er å gi studentene trening i tverrfaglig arbeidsplasslæring, samtidig som de får erfaring fra en reell arbeidssituasjon. Det er også et mål at samarbeidslæring skal gi økt læringsutbytte for studentene og merverdi for institusjoner og pasienter.

TVEPS gir studentene en svært viktig erfaring i tverrfaglig samarbeid, og læringen foregår ute på kommunale helseinstitusjoner som sykehjem, hjemmesykepleie, fastlegekontor mv. Tilbakemeldinger fra de deltakende partene har vist at denne type praksis har en merverdi for studenter og for praksisstedene. TVEPS jobber kontinuerlig for å øke kvaliteten på læringsutbyttet og den kompetansen som studentene bringer med seg inn i kommunehelsetjenesten. Senterets egen forskningsgruppe ser på både pedagogisk metode og læringsprosesser, og er basert på evalueringer fra både studenter, praksissteder og pasienter.

Akademisk skrivesenter
Skrivesenteret fyller et viktig behov ved å gi studenter etterspurt skriveopplæring. Senteret er opprettet av Det humanistiske fakultet og er i utgangspunktet et tilbud for fakultetets studenter, men studenter ved andre fakulteter har i økende grad også benyttet seg av tilbudet ved senteret. Tilbakemeldinger fra fagmiljøene viser at både studenter og de faglig ansatte setter stor pris på tilbudet og at de opplever at det fyller et tomrom. Skrivesenteret ble opprettet i 2014 som et pilotprosjekt med varighet på tre år, og er et samarbeid mellom Det humanistiske fakultet og Universitetsbiblioteket for humaniora. Senteret har et tett samarbeid med fagmiljøene i forkant av kursene for å tilpasse opplegget til de enkelte emnene. Senteret gir også en-til–en-veiledning til studenter som ønsker det. I løpet av sitt første år har senteret vært involvert i 24 emner ved Det humanistiske fakultet og i ex.phil.-undervisningen på de fleste fakulteter. Vår erfaring er at Akademisk skrivesenter representerer et viktig faglig tilbud til studentene. Senteret har oppnådd stor aktivitet allerede i det første året det er i drift, og vi ser at konseptet har stor overføringsverdi til andre fagmiljøer.

Studietilbud med sviktende kvalitet, der man har lyktes med å løfte kvaliteten:
Studiebarometeret er en av flere kilder til informasjon om studiekvaliteten som vi legger stor vekt på i arbeidet med å utvikle kvalitet i studieprogrammene. Vi trekker frem to eksempel der Studiebarometeret avdekket svikt i kvaliteten, og der utdanningsledelsen lokalt har gjort klare grep og prioriteringer for å bedre kvaliteten.

Masterprogrammet i medievitenskap
Dette studieprogrammet har hatt en markant økning i tilfredshet i Studiebarometeret. Mens studentenes helhetsvurdering i 2014 var 3.8, var den for 2015 gått opp til 4.3. Dette tror vi er resultat av flere tiltak som er innført i 2015:
1. Programrådsleder, som også er ansvarlig for prosjektutviklingskurset for masteroppgaver, har innført regelmessige møter med de enkelte studentene på det nevnte kurset, slik at de får en tettere oppfølging.

2. Det er innført midtveisevaluering der alle masterstudenter skal presentere en poster med tema fra oppgaven i tredje semester av masterstudiet. Dette var en suksess, og i samråd med studentene blir midtveisevaluering foreslått gjort obligatorisk fra 2016 av.

3. Stadig flere masterstudenter deltar nå i instituttets ulike forskningsgrupper. Her får de nærkontakt med pågående forskning ved instituttet, og de får presentere egne arbeider. Ved informasjonsvitenskap har studenter i noen tilfeller også publisert sammen med vitenskapelig ansatte.

4. Det er opprettet et masterutvalg for masterstudentene, initiert og drevet av studentene selv, men med faglig og ressursmessig støtte fra instituttet. Det er et aktivt mastermiljø ved Infomedia, og studentene har selv gitt viktige bidrag til å skape en bedre studiekultur på programmet.

Spørsmål 8:
Hva mener dere er de viktigste utfordringene nasjonalt for å løfte kvaliteten i norsk høyere utdanning?

Vi vil særlig peke på tema vi har vært inne på ovenfor som styrking av status for undervisning, økt satsning på studentaktive læringsformer samt å få til praksis i alle studiene. Et vesentlig fortrinn for universitetene er omfanget av egen forskning. Det er viktig å dra nytte av dette ved å trekke studentene inn i forskningen fra første studiesemester.

Forskningsbasert utdanning og studentaktiv læring er kostbart. De komplekse universitetene har gode forutsetninger for å drive forskningsbasert utdanning i bredden. Dette krever nasjonale prioriteringer og et finansieringssystem som gjør det mulig å finansiere forskning og utdanning i bredden og med tett oppfølging og integrering av studentene i denne virksomheten.

Det er avgjørende at institusjonene og enhetene selv har eierskap til studieprogrammene og til innholdet i dem. Strukturer som utelukkende etableres med sikte på kontroll eller andre formelle hensyn, bør begrenses. Det faglige ansvaret henger tett sammen med en akademisk frihet og faglig autonomi som ikke må pulveriseres. Dette vil kunne føre til ensretting og forringelse av det faglige mangfoldet som er helt nødvendig for å få den akademiske veksten og utviklingen som i bunn og grunn må være et sentralt formål for universitetene. Internasjonale erfaringer påpeker også betydningen av institusjonenes autonomi i kvalitetsutvikling. Ved for stor kontroll og rigide systemer forsvinner ofte de egeninitierte utviklingsprosessene da fokus blir på å tilfredsstille eksterne krav (Sursock, 2011).

Det er viktig å satse på forskningsbasert kunnskap om hva som fremmer læring, f.eks. undervisningsformer som aktiviserer studentene. Dette stiller krav til infrastrukturen ved institusjonene. God fysisk og digital infrastruktur som er tilpasset de faglige og pedagogiske behovene, krever lokale prioriteringer. Høy grad av institusjonell frihet og autonomi, for å sikre at styret og utdanningsledelsen ved institusjonene kan gjøre gode prioriteringer, er avgjørende.

Vi mener videre at studentfinansiering er viktig. Det må legges til rette for at studentene har tid og mulighet til å være heltidsstudenter. Vi støtter studentparlamentet ved UiBs forslag om at studiestøtten bør være 1,5 G fordelt over 11 måneder.

Spørsmål 9:
Har dere synspunkter på hvordan departementets styring og virkemidler kan utvikles for å stimulere til kvalitet?

SFU-satsningen, er et viktig nasjonalt insentiv for utdanningskvalitet som bør videreføres. SFF-ordningen har vært viktig for å utvikle kvalitet i forskningen. Innovasjon og en forskningsbasert tilnærming som SFF-ene står for har klar overføringsverdi til læring og utdanning. Vi mener derfor det kan være interessant å se på muligheter for å knytte SFU-er og SFF-er tettere sammen. Man kan også tenke seg en ordninger der man knytter utdanningsinsentiver til de store forsknings-satsingene for å sikre at samspillet mellom forskning og utdanning blir bedre.

Det bør også legges til rette for nasjonale system for merittering av utdanning og undervisning. I tillegg er det viktig å videreføre nasjonale insentiver for

internasjonalisering, med størst mulig frihetsgrad for institusjonene i valg av samarbeidspartnere innen forskning og utdanning.

En mangfoldig studentmasse har konsekvenser for tallene på gjennomføring. Gjennomføring har derfor begrenset verdi som indikator på kvalitet. Vi ser det heller ikke som et kvalitetstegn dersom studiene innen samme fagområde blir mer like. Som tidligere omtalt er fagmiljøene ved de utdanningsinstitusjonene som for eksempel tilbyr integrerte masterprogram i rettsvitenskap, tilfredse med at studiene nettopp er *ulike*. På den måten kan ulike aspekter ved studiet ivaretas på landsbasis. Her blir diversitet ansett som et kvalitetstegn.

Systematisk belønning av miljøer som investerer og innoverer på utdanningsfeltet er viktig, også belønning for miljøer som ikke satser på å bli SFU. Tilrettelegging og ressurser brukt på enkeltstudenter bør også tillegges mer vekt som kvalitetsmål.

Spørsmål 10:
Ser dere behov for justeringer i nasjonale rammevilkår, lover eller forskrifter for å legge bedre til rette for kvalitetsutvikling i høyere utdanning, og i så fall hvilke?

I forslag til revidert UH-lov og forskrift, berører flere av forslagene direkte eller indirekte *universitetenes autonomi*. Det blir lagt opp til at myndighetene skal definere hva som er studiekvalitet og hva som er tilstrekkelig faglig kvalitet og faglig bredde i studieprogram, ved at denne vurderingen flyttes fra institusjonene til NOKUT. Dette mener vi er svært uheldig. Universitetenes autonomi er avgjørende for å utvikle kvalitet i forskning og utdanningen, slik også Produktivitetskommisjonen slår fast.

Veien å gå er gjennom institusjonenes bruk av NKR. Som rapporten *Kartlegging av læringsutbyttebeskrivelser* viste, er rammeverket imidlertid modent for revisjon og forenkling. For mange deskriptorer, er potensielt hemmende for faglig utvikling. Økt vektlegging på studieplan- og emnenivå har nyttet – og understrekingen av betydningen av hvordan læringsutbyttene må henge godt sammen med vurderings- og arbeidsformer, vil ytterligere øke kvaliteten på studiene.

Samtidig er god indre sammenheng i læringsutbytte, undervisnings- og vurderingsformer trolig et bedre uttrykk for kvalitet enn karakterer. Rapporten *Karakterbruk og kvalitet i høyere utdanning* viser klare begrensninger ved å benytte karakterer som utgangspunkt for måling av kvalitet i høyere utdanning.

Vennlig hilsen

Dag Rune Olsen
rektor

Tore Tungodden
fungerende universitetsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen håndskrevne signaturer.

Referanser:

Damşa et al. (2015). *Quality in Norwegian Higher Education: A review of research on aspects affecting student learning*. Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education (NIFU), 2015:24. Link Grafisk. Oslo, Norway.

Linnenbrink-Garcia, L., Tyson, D. F., & Patall, E. A. (2008). When are achievement goal orientations beneficial for academic achievement? A closer look at moderating factors.*International Review of Social Psychology*, 21, 19–70.

McKinney, K. (2006). Attitudinal and structural factors contributing to challenges in the work of the scholarship of teaching and learning. *New Directions for Institutional Research*, *129* (Summer), 37-50.

NIFU 2013: *IKT og læring i høyere utdanning*

NOKUT 2015: *Kartlegging av læringsutbyttebeskrivelser, Sluttrapport*

Norgesuniversitetet 2014: *Digital tilstand 2014*

NOU Norges offentlige utredninger 2016: 3 *Ved et vendepunkt: Fra ressursøkonomi til kunnskapsøkonomi*, Produktivitetskommisjonens andre rapport

Olsson, T. & Roxå, T. (2013). Assessing and rewarding excellent academic teachers fort he benefits of an organization.Europeand Journal of Higher Education, 3:1, 40-61

Raaheim, A. (2016). *Eksamensrevolusjonen. Råd og tips om eksamen og alternative vurderingsformer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ryan, R.M. & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. *American Psychologist,* 55(1), 68.

Skodvin, O.J. (2013). NOKUT og kvalitet i IKT-støttet høyere utdanning. I, T. Fossland, K. Rye Ramberg og E. Gjerdrum (Red.), Ulike forståelser av kvalitet i norsk, fleksibel høyere utdanning (s. 23-40). Tromsø: Norgesuniversitetet

Strøm, B., Falch, L., Gunnes, T., Haraldsvik, M. (2013) *Karakterbruk og kvalitet i høyere utdanning.*

Sursock, A. (2011). *Examining Quality Culture Part II: Processes and Tools – Participation, Ownership and Bureaucracy*. EUA Publications, Brussels.

Sæthre, H. Å. (2014). Å tilretteglegge for at studentene skal lykkes. Bergen: @haas1 – forlag.

Wang, M.-T., & Fredricks, J. A. (2014), The Reciprocal Links Between School Engagement, Youth Problem Behaviors, and School Dropout During Adolescence. *Child Development*, 85, 722–737.

Wolters, C. A. (2004). Advancing achievement goal theory: using goal structures and goal orientations to predict students' motivation, cognition, and achievement. *Journal of Educational Psychology*, 96, 236-250.